

Financial Management of the Household in Mueang District, Phayao Province: During the COVID-19 Crisis

Guntpishcha Gongkhonkwa*

Piyathida Panithanato**

Pongsatorn Klahan***

Sopha Phermsap****

Submitted: May 1, 2021 / Accepted: August 31, 2021

Abstract

The COVID-19 outbreak has not only affected the economic system but also brought instability to household finance. Therefore, the purposes of this research are to evaluate the level of household financial management and to examine the factors influencing household financial management during the COVID-19 crisis. The data were obtained through a questionnaire from 382 households in Mueang district, Phayao province with two-stage sampling, and employed the structural equation modeling analysis.

The research showed that: 1) during the COVID-19 crisis the level of household financial management is moderate, but interestingly, most households do not have an extra income and no debt payment priority, 2) causal relationship analysis presented evidence that the changes in the level of household financial management during the COVID-19 crisis is affected by education level, types of income, amount of income, types of saving or investing, and amount of saving or investing. The findings of this research could apply for household financial management and for adjusting the financial plan in accordance with the new normal that will happen in future.

Keywords: Financial Management, Household, COVID-19 Crisis

* Ph.D., School of Business and Communication Arts, University of Phayao, E-mail: plalioh@hotmail.com

** School of Business and Communication Arts, University of Phayao, E-mail: piyathida.pa@up.ac.th

*** School of Business and Communication Arts, University of Phayao, E-mail: pongsatorn.kl@up.ac.th

**** School of Business and Communication Arts, University of Phayao, E-mail: sopha.ph@up.ac.th

การจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา: ช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

กานต์พิชชา กองคนขวา*

ปิยะธิดา ปะนิทานะโต**

พงศธร กล้าหาญ***

โสภา เพิ่มทรัพย์****

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไปจนถึงความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน ดังนั้นการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 382 ครัวเรือน ด้วยวิธีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน และใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลสรุปจากการวิจัยพบว่า 1) การจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ ครัวเรือนไม่มีการหารายได้เสริมและไม่มีการจัดลำดับการชำระหนี้ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 คือ ระดับการศึกษา ประเภทรายได้ จำนวนรายได้ ประเภทการออมหรือลงทุน และจำนวนการออมหรือลงทุน ทั้งนี้ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการวางแผนทางการเงินของครัวเรือน และการปรับแผนทางการเงินเพื่อให้สอดคล้องกับยุค New Normal ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการด้านการเงิน ครัวเรือน วิกฤตโรคโควิด-19

* ดร. คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, E-mail: plalioh@hotmail.com

** คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, E-mail: piyathida.pa@up.ac.th

*** คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, E-mail: pongsatorn.kl@up.ac.th

**** คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, E-mail: sophaph@up.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญ (Significance of the Research)

แรกเริ่มโรคโควิด-19 ได้เกิดขึ้นที่ประเทศจีนในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 (Chia-Lin, Michael & Yu-Ann, 2020) หลังจากนั้นไม่นานการแพร่ระบาดของโรคได้กระจายไปสู่ประชาชนในประเทศต่างๆ อย่างรวดเร็ว จนเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกต้องออกแถลงการณ์ระบุว่าโรคโควิด-19 เป็นสภาวะการระบาดใหญ่ (องค์การอนามัยโลก, 2563) โดยทั่วโลกมียอดผู้ติดเชื้อสะสมอยู่ที่ 71,419,756 คน และมีผู้เสียชีวิตสูงถึง 1,600,389 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 ธันวาคม 2563) สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 พบว่า ยอดผู้ติดเชื้อสะสมและยอดผู้เสียชีวิตได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเดือนเมษายน อย่างไรก็ตาม ในเดือนพฤษภาคมเป็นต้นมา ยอดผู้ติดเชื้อสะสมมีปริมาณลดลงและยอดผู้เสียชีวิตก็เริ่มคงที่ ทั้งนี้ข้อมูล ณ วันที่ 10 ธันวาคม 2563 พบว่า จังหวัดพะเยามีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสม 4 คน ยอดผู้เสียชีวิตสะสมจำนวน 1 คน และภาพรวมในระดับประเทศมีผู้ติดเชื้อสะสมจำนวน 4,192 คน ยอดผู้ติดเชื้อรายใหม่จำนวน 12 คน และยอดผู้เสียชีวิตสะสมจำนวน 60 คน (กรมควบคุมโรค, 2563) โดยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ภาครัฐบาลต้องออกมาตรการล็อกดาวน์กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อควบคุมการระบาด ซึ่งจังหวัดพะเยาเองก็ได้ยึดเอามาตรการดังกล่าวมาใช้ในพื้นที่ด้วยเช่นกัน ส่งผลให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง โดยจะเห็นได้จากดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีตัวเลขลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2563 เป็นต้นมา รวมถึงสถานการณ์ด้านแรงงานที่พบว่าจำนวนผู้ว่างงานได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยในไตรมาสที่ 3/2563 มีจำนวนสูงถึง 737,600 คน

ตารางที่ 1 ดัชนีเศรษฐกิจของประเทศไทย

ดัชนีเศรษฐกิจ	Q1/2563	Q2/2563	Q3/2563
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ร้อยละ)	-2.10	-12.10	-6.40
จำนวนผู้ว่างงาน (แสนคน)	394.50	745.20	737.60
ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย (ชั่วโมง/สัปดาห์)	42.80	41.60	44.20
อัตราการขยายตัวของการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล (ร้อยละ)	5.80	5.20	5.20
อัตราการขยายตัวของปริมาณการใช้กระแสไฟฟ้า: ที่อยู่อาศัย (ร้อยละ)	6.00	10.20	11.90
ปริมาณหนี้สินภาคครัวเรือน (ล้านล้านบาท)	13.50	13.58	13.77
สัดส่วนปริมาณหนี้สินต่อ GDP (ร้อยละ)	80.20	83.80	86.60

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563)

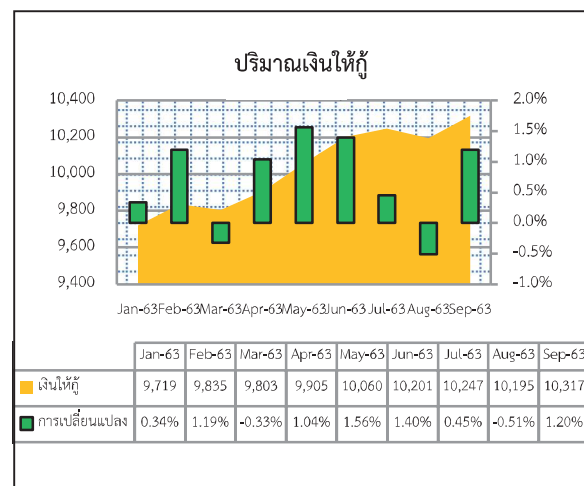
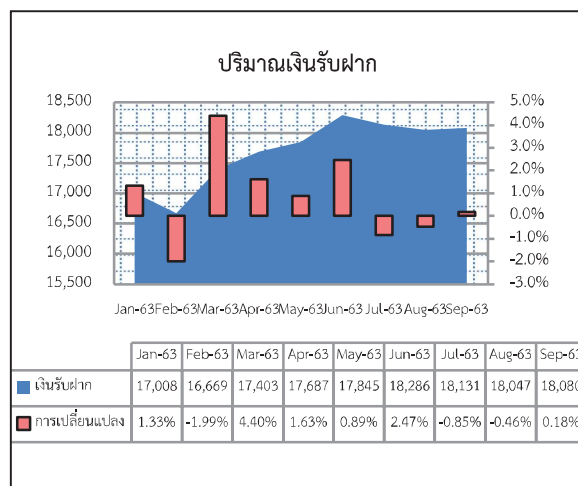
นอกจากนี้ การระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการยับยั้งการแพร่ระบาดยังส่งผลกระทบต่อการเงินของภาคครัวเรือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ผลกระทบด้านรายได้ โดยประชาชนมีรายได้ที่ลดลงเนื่องจากสถานประกอบการบางส่วนได้ปรับลดชั่วโมงการทำงาน โดยในปี พ.ศ. 2562 สถิติชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยอยู่ที่ 45.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมาได้ปรับลดลงเหลือเพียง 42.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ ในไตรมาสที่ 1 และ 41.60 ชั่วโมง/สัปดาห์ ในไตรมาสที่ 2

2) ผลกระทบด้านค่าใช้จ่าย โดยมาตรการให้ทำงานที่บ้าน (Work from Home) ทำให้ภาคครัวเรือนมีการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคสูงขึ้น และยังส่งผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวของภาคธุรกิจส่วนบุคคลที่ลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากการมีกำลังซื้อลดลง

3) ผลกระทบด้านหนี้สิน จะเห็นว่าภาคครัวเรือนมีการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้น โดยเมื่อเทียบสัดส่วนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 เรื่อยมาตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2563 โดยในไตรมาสที่ 3 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 86.60 ทั้งนี้อาจส่งผลทำให้คุณภาพหนี้ในอนาคตมีปัญหาได้ เนื่องจากความสามารถในการชำระหนี้ที่ลดลง

4) ผลกระทบด้านการออมหรือการลงทุน โดยเมื่อเกิดความไม่แน่นอนด้านรายได้ การออมหรือการลงทุนของประชาชนหรือภาคครัวเรือนก็จะลดลงตามไปด้วย ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้แก่ ความไม่มั่นคงด้านรายได้ ความเสี่ยงที่จะถูกเลิกจ้าง การมีภาระหนี้สินที่ต้องชำระเพิ่มขึ้น และการเข้าถึงการออมเพื่อการลงทุน เป็นต้น (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563) ทั้งนี้กลุ่มที่มีรายได้น้อยจะมีความเปราะบางด้านการเงินมากที่สุด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563a)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563b)

ภาพที่ 1 ปริมาณเงินรับฝากและเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดพะเยา (หน่วย: ล้านบาท)

จากสถานการณ์โรคโควิด-19 ที่แพร่ระบาดอย่างเป็นวงกว้างตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา คณะผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตจากสถิติด้านการออมและการกู้ยืมของประชาชนในจังหวัดพะเยาตามภาพที่ 1 ดังนี้ คือ 1) เงินฝากมีปริมาณลดลงตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นมา 2) การกู้ยืมกลับมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือนมีนาคม และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อยๆ จากข้อมูลที่ได้กล่าวไปข้างต้นทั้งในภาพรวมระดับประเทศและจังหวัดพะเยา คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็นการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์โรคโควิด-19 ของครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยผลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาด้านการเงินได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทของสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและไม่สามารถทราบได้อย่างแน่ชัดว่าทุกอย่างจะกลับคืนสู่ปกติเมื่อใด

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อประเมินระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนและศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ของครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Reviews)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินทั้งของบุคคลและครัวเรือน สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 2 ประเด็นดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบริหารการเงิน

โดยผลการวิจัยของ กอบชัยและวุฒิพล (2562) พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวด้านการเงินของครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ สยานนท์ (2561) ที่พบว่า การบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการวิจัยของ นัคมน์, วิมล, ญาณิศ และจักรพันธ์ (2561) ได้พบว่า ประชาชนมีการจัดการการเงินในครัวเรือนด้านการวางแผนการเงินมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการออมและด้านหนี้สิน โดยปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการเงินในครัวเรือนคือ 1) การประสบปัญหาด้านรายได้และไม่สามารถหารายได้เสริมจากอาชีพหลักที่มีอยู่ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนจัดการการเงิน 3) ไม่มีเงินเหลือ ทำให้ไม่มีการบริหารรายได้ ทั้งนี้ผลการวิจัยของ Marcus and Pankaj (2021) ยังพบอีกว่า หากความกังวลทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้ความทุกข์ทางจิตใจเพิ่มตามไปด้วย ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการวางแผนทางการเงิน (สุพัตรา, 2563) วินัยหรือพฤติกรรมการบริหารการเงิน (คณิตตา, 2561) และจริยธรรมทางการเงินจึงมีความสำคัญต่อการบริหารการเงิน (สมนึกและปรธม, 2558)

2. ปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการบริหารการเงิน

โดยผลการวิจัยของ ธนพร (2561) พบว่า ปัจจัยด้านรายได้และด้านการออม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สยานนท์ (2561) ที่พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล และผลการวิจัยของ ขนิษฐาและธฤตพน (2560) ที่พบว่า สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ซึ่งคล้ายกับผลการวิจัยของ สมนึก, กนกวรรณ และอรทัย (2561) ที่พบว่า สถานภาพ สายงาน ระดับการศึกษา และอายุ มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการการเงินส่วนบุคคล สำหรับผลการวิจัยของ นัคมน์, วิมล, ญาณิศ และจักรพันธ์ (2561) ก็พบว่า อายุ รายได้ และอาชีพ มีนัยสำคัญต่อการจัดการการเงินในครัวเรือน แต่เพศ การศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่นัยสำคัญต่อการจัดการการเงินในครัวเรือน ซึ่งคล้ายกับผลการวิจัยของ คณิตตา (2561) ที่พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริหารการเงินส่วนบุคคล

แนวคิดและทฤษฎี (Conceptual Framework)

1. แนวคิดการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

การเงินส่วนบุคคลเป็นเรื่องของการศึกษาทรัพยากรทางการเงินของบุคคลหรือครัวเรือน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงิน การออมหรือการลงทุน (Thomas & Raymond, 2010) โดยการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นกระบวนการจัดการกับเงินของบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงิน (ศิรินุช, 2559) ทั้งนี้การวางแผนทางการเงินมีความครอบคลุมไปถึงการวางแผนทางการเงินในแต่ละช่วงอายุด้วย (สันติ, 2559) ดังนั้นการวางแผนทางการเงินจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลและครัวเรือน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การมีฐานะความมั่นคงทางการเงินหรือมีสุขภาพทางการเงินที่ดี 2) เกิดการตระหนักและรู้จักใช้เงินอย่างฉลาด 3) สร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน 4) เสริมสร้างความมั่นคงในอนาคต 5) ความสุขสบายในวัยปลดเกษียณและตลอดชั่วอายุของบุคคล (สุขใจ, อนุชนาฏ และสมนึก, 2557)

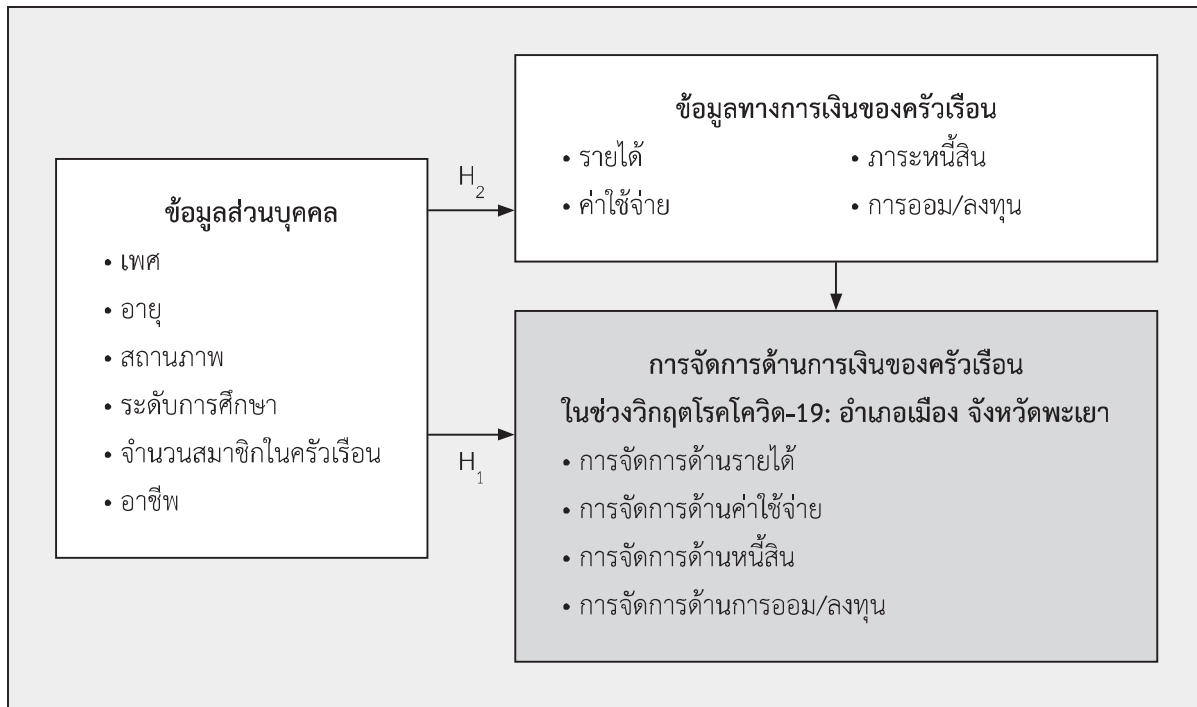
2. แนวคิดการบริหารกระแสเงินสดส่วนบุคคล

ศาสตร์ทางการเงินได้ให้นิยาม งบกระแสเงินสด คือ งบที่แสดงรายรับและรายจ่ายในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งบอกให้ทราบถึงข้อมูลรายได้และรูปแบบการใช้จ่าย (Jack, Les, Robert & Melissa, 2013) โดยงบกระแสเงินสดส่วนบุคคลประกอบไปด้วย 1) กระแสเงินสดรับ คือ รายได้ที่บุคคลได้รับเป็นเงินสด ได้แก่ รายได้จากการทำงานและรายได้จากสินทรัพย์ 2) กระแสเงินสดจ่าย คือ ค่าใช้จ่ายที่บุคคลได้จ่ายเป็นเงินสด โดยจำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 2.1) กระแสเงินสดจ่ายคงที่เป็นรายการที่ต้องจ่ายในจำนวนเงินเท่ากันทุกๆ ช่วงเวลา 2.2) กระแสเงินสดจ่ายผันแปร เป็นการจ่ายในจำนวนที่ไม่เท่ากันในแต่ละช่วงเวลา (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2553) และ 2.3) กระแสเงินสดจ่ายเพื่อการออมและการลงทุน โดยเป็นรายจ่ายที่มุ่งหวังผลตอบแทนในอนาคต สำหรับแนวทางในการบริหารกระแสเงินสดจ่ายให้มีประสิทธิภาพ คือ 1) การสร้างแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสม 2) การควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ภายในงบประมาณ 3) การตั้งใจชำระหนี้สิน 4) การทบทวนรายการใช้จ่ายอยู่เสมอ (รัชนิกร, 2559)

3. แนวคิดเป้าหมายทางการเงิน

โดยทั่วไปการบริหารการเงินส่วนบุคคลมี 2 เป้าหมาย คือ 1) เป้าหมายที่เกี่ยวกับเงิน โดยอยู่ในรูปของตัวเงิน 2) เป้าหมายที่ไม่เกี่ยวกับเงิน ซึ่งไม่สามารถกำหนดในรูปตัวเงินได้ เช่น ความต้องการให้ครอบครัวหรือตนเองมีความสุข ความต้องการช่วยเหลือบุคคลอื่น เป็นต้น (ศิรินุช, 2559) นอกจากนี้ หากแบ่งเป้าหมายทางการเงินตามกรอบของระยะเวลาสามารถจำแนกได้ 2 ระยะ คือ 1) เป้าหมายระยะยาว เป็นเป้าหมายเพื่อให้บรรลุความต้องการทางการเงินในช่วงเวลา 30-40 ปีข้างหน้า 2) เป้าหมายระยะสั้น-ระยะกลาง เป็นเป้าหมายที่ครอบคลุมระยะเวลา 1 ปี (ระยะสั้น) ในส่วนเป้าหมายระยะกลางจะครอบคลุมเวลาระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว (Lawrence, David & Michael, 2006) ทั้งนี้เมื่อมีเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจนจะทำให้เกิดแผนการเงินและวิธีปฏิบัติซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือได้รับในสิ่งที่ปรารถนาของบุคคลหรือครัวเรือน

เมื่อนำผลการวิจัยที่ค้นพบในอดีต พร้อมทั้งแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์และพัฒนาเพื่อสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)

สมมติฐานที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน (H_1)

สมมติฐานที่ 2: ข้อมูลส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนโดยมีข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนเป็นปัจจัยส่งผ่าน (H_2)

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัย คือ ครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 54,981 ครัวเรือน (กรมการปกครอง, 2562) โดยเมื่อนำมาคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามกรณีทราบกลุ่มประชากรที่ชัดเจนตามวิธีของ Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จะได้จำนวน 382 ครัวเรือน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลครัวเรือนละ 1 คนเท่านั้น เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล นอกจากนี้ เพื่อเป็นการกระจายข้อมูลให้ครอบคลุมพื้นที่วิจัยมากที่สุด จึงใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: แบ่งตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละตำบล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล

ชื่อตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. จำป่าหวาย	3,259	23
2. ท่าจำปี	1,489	10
3. ท่าวังทอง	9,438	66
4. บ้านตุ่น	1,916	13
5. บ้านต่อม	7,104	49
6. บ้านต้า	3,135	22
7. บ้านใหม่	1,738	12
8. บ้านสาบ	1,615	11
9. แม่่นาเรือ	3,681	26
10. แม่กา	6,566	46
11. แม่ปืม	3,362	23
12. แม่ตำ	3,305	23
13. แม่ใส	2,359	16
14. เวียง	4,875	34
15. สันปาม่วง	1,139	8
รวม	54,981	382

ขั้นตอนที่ 2: แบบบังเอิญ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในแต่ละตำบลให้ได้ตามจำนวนในขั้นตอนที่ 1 และยุติการเก็บข้อมูลเมื่อได้ข้อมูลครบตามที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามปลายปิด โดยมีแนวทางในการสร้างแบบสอบถามจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตและแนวคิดทางวิชาการ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งนี้ส่วนประกอบของแบบสอบถามมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และอาชีพ

ส่วนที่ 2: ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 8 ข้อ ซึ่งเป็นข้อมูล 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายได้: ประเภทของรายได้หลักและจำนวนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2) ด้านค่าใช้จ่าย: ประเภทของค่าใช้จ่ายหลักและจำนวนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 3) ด้านภาระหนี้สิน: ประเภทของหนี้สิน จำนวนภาระหนี้สิน 4) ด้านการออม/ลงทุน: ประเภทของการออม/ลงทุนและจำนวนการออม/ลงทุนเฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 3: ข้อมูลประเมินการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 จำนวน 8 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับการจัดการด้านการเงิน คือ 1 = ไม่เลย (1 คะแนน) 2 = บางครั้งบางครั้ง (2 คะแนน) และ 3 = เสมอ (3 คะแนน) โดยเป็นข้อมูล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านหนี้สิน และด้านการออม/ลงทุน

โดยผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการทดลองแจกให้กับตัวแทนที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ทั้งนี้ค่า Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ 0.859 ซึ่งมากกว่า 0.700 แสดงว่าแบบสอบถามผ่านเกณฑ์ความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้ (กัลยา, 2556) สำหรับช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้คือเดือนพฤศจิกายน 2563-มีนาคม 2564

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลผลระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับดี โดยใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้นดังนี้

ตารางที่ 3 การแปลผลระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

หัวข้อ	คะแนน	ระดับการจัดการด้านการเงิน		
		ต่ำ	ปานกลาง	ดี
1) การจัดการด้านรายได้	6	1.00 - 2.66	2.67 - 4.33	4.34 - 6.00
2) การจัดการด้านค่าใช้จ่าย	6	1.00 - 2.66	2.67 - 4.33	4.34 - 6.00
3) การจัดการด้านหนี้สิน	6	1.00 - 2.66	2.67 - 4.33	4.34 - 6.00
4) การจัดการด้านการออม/ลงทุน	6	1.00 - 2.66	2.67 - 4.33	4.34 - 6.00
ภาพรวมการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน	24	1.00 - 8.66	8.67 - 16.33	16.34 - 24.00

2) การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยมีเกณฑ์สำหรับการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลคือ Chi-square/DF น้อยกว่า 3 P-value มากกว่า 0.05 RMSEA น้อยกว่า 0.05 CFI มากกว่า 0.90 IFI มากกว่า 0.90 NFI มากกว่า 0.90 และ TLI มากกว่า 0.90 (กัลยา, 2556)

ผลการวิจัย (Results)

งานวิจัยนี้ได้แยกพิจารณาผลการวิจัยออกเป็น 4 หัวข้อ คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือน การจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 และการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.21) และเพศชาย (ร้อยละ 39.79) โดยเมื่อพิจารณาตามช่วงอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 29.32) รองลงมาคือ 31-40 ปี (ร้อยละ 26.96) มากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 24.61) 21-30 ปี (ร้อยละ 17.28) และต่ำกว่า 21 ปี (ร้อยละ 1.83) ในส่วนของสถานภาพ พบว่าส่วนใหญ่สมรส (ร้อยละ 62.30) รองลงมาคือ โสด (ร้อยละ 26.44) หย่าร้าง (ร้อยละ 4.97) เป็นหม้าย (ร้อยละ 4.19) และแยกกันอยู่ (ร้อยละ 2.09) โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 36.13) รองลงมาคือ ประถมศึกษา (ร้อยละ 23.82) มัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 19.37) อนุปริญญา/ปวส. (ร้อยละ 12.30) สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 6.81) และไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 1.57) ซึ่งส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 46.60) รองลงมาคือ 2-3 คน (ร้อยละ 38.74) 6-7 คน (ร้อยละ 7.59) อยู่คนเดียว (ร้อยละ 6.02) 8-9 คน (ร้อยละ 0.52) และมากกว่า 10 คน (ร้อยละ 0.52) สำหรับอาชีพโดยส่วนใหญ่คือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 25.39) รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 21.47) รับจ้างทั่วไป/ค้าขาย (ร้อยละ 21.47) เกษตรกร (ร้อยละ 14.40) อื่นๆ ได้แก่ แม่บ้าน พนักงานขาย ผู้ดูแลเด็ก (ร้อยละ 11.78) และพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 5.50)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือน

โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ได้แยกพิจารณาเป็น 4 ด้าน คือ ด้านรายได้ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านภาระหนี้สิน และด้านการออม/ลงทุน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลด้านรายได้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีรายได้หลักจากเงินเดือน (ร้อยละ 43.46) รองลงมาคือ การทำธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 19.11) การค้าขาย (ร้อยละ 14.40) การเกษตร (ร้อยละ 13.87) ค่าจ้าง (ร้อยละ 7.85) และอื่นๆ ได้แก่ เงินบำนาญ เบี้ยเลี้ยงชีพผู้สูงอายุ (ร้อยละ 1.31) โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 34.03) รองลงมาคือ 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 24.61) ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 17.80) 30,001-40,000 บาท (ร้อยละ 10.99) มากกว่า 50,001 บาท (ร้อยละ 8.38) และ 40,001-50,000 บาท (ร้อยละ 4.19)

2) ข้อมูลด้านค่าใช้จ่าย ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายประเภทค่าอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 82.20) รองลงมาคือ ค่ายานพาหนะ/การเดินทาง (ร้อยละ 8.64) อื่นๆ (ร้อยละ 4.45) ค่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 3.93) และค่ารักษาพยาบาล (ร้อยละ 0.79) โดยส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 43.19) รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 31.15) 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 15.45) 30,001-40,000 บาท (ร้อยละ 4.71) มากกว่า 50,001 บาท (ร้อยละ 3.40) และ 40,001-50,000 บาท (ร้อยละ 2.09)

3) ข้อมูลด้านภาระหนี้สิน ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีภาระหนี้สินจากการกู้ยืมในระบบ (ร้อยละ 68.59) รองลงมาคือ ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 30.10) และการกู้ยืมนอกระบบ (ร้อยละ 1.31) โดยครัวเรือนที่มีหนี้ส่วนใหญ่มีภาระหนี้ต่ำกว่า 200,000 บาท (ร้อยละ 27.49) รองลงมาคือ 200,001-400,000 บาท (ร้อยละ 18.32) มากกว่า 800,001 บาท (ร้อยละ 13.61) 400,001-600,000 บาท (ร้อยละ 7.07) และ 600,001-800,000 บาท (ร้อยละ 3.40)

4) ข้อมูลด้านการออม/ลงทุน ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีการออม/ลงทุนด้วยการฝากเงินกับธนาคาร (ร้อยละ 39.27) รองลงมาคือ ไม่มีการออม/ลงทุน (ร้อยละ 20.94) การลงทุนในธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 18.85) อื่นๆ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้าน (ร้อยละ 8.12) หุ้นและกองทุนต่างๆ (ร้อยละ 7.85) และสลาก/พันธบัตร (ร้อยละ 4.97) โดยครัวเรือนที่มีการออม/ลงทุนส่วนใหญ่มีจำนวนการออม/ลงทุนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท (ร้อยละ 28.80) รองลงมาคือ 2,001-4,000 บาท (ร้อยละ 18.32) มากกว่า 8,001 บาท (ร้อยละ 13.35) 4,001-6,000 บาท (ร้อยละ 12.30) และ 6,001-8,000 บาท (ร้อยละ 6.28)

3. ผลการวิเคราะห์การจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

1) การจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

การจัดการด้านการเงินของครัวเรือน ในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19		ไม่เลย		บางครั้งบางครั้ง		สม่ำเสมอ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านรายได้	หารายได้เพิ่มด้วยการทำอาชีพเสริม	156	40.84*	151	39.53	75	19.63
	จัดสรรรายได้อย่างชัดเจน	127	33.25	146	38.22*	109	28.53
2. ด้านค่าใช้จ่าย	การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น	49	12.83	202	52.88*	131	34.29
	ทบทวนรายจ่ายที่เกิดขึ้น	93	24.35	161	42.15*	128	33.51
3. ด้านภาระหนี้สิน	สำรวจและอัปเดตสถานะหนี้สิน	104	27.23	129	33.77	149	39.01*
	จัดลำดับการชำระหนี้	150	39.27*	119	31.15	113	29.58
4. ด้านการออม/ลงทุน	วางแผนและตั้งเป้าหมายการออม/ลงทุน	91	23.82	169	44.24*	122	31.94
	จัดสรรเงินเพื่อออม/ลงทุนก่อนใช้จ่าย	97	25.39	152	39.79*	133	34.82

หมายเหตุ: * ระดับที่มีจำนวนและร้อยละสูงสุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านรายได้ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านหนี้สิน และด้านการออม/ลงทุน มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการหารายได้เพิ่มด้วยการทำอาชีพเสริม (ร้อยละ 40.84) และส่วนใหญ่มีการจัดสรรรายได้ชัดเจน อยู่ในระดับบางครั้งบางครั้ง (ร้อยละ 38.22)

2) ด้านค่าใช้จ่าย พบว่า ส่วนใหญ่มีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น อยู่ในระดับบางครั้งบางครั้ง (ร้อยละ 52.88) และส่วนใหญ่มีการทบทวนรายจ่ายที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับบางครั้งบางครั้ง (ร้อยละ 42.15)

3) ด้านภาระหนี้สิน พบว่า ส่วนใหญ่มีการสำรวจและอัปเดตสถานะหนี้สิน อยู่ในระดับสม่ำเสมอ (ร้อยละ 39.01) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่ไม่มีการจัดลำดับการชำระหนี้ (ร้อยละ 39.27)

4) ด้านการออม/ลงทุน พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนและตั้งเป้าหมายการออม/ลงทุน อยู่ในระดับบางครั้งบางครั้ง (ร้อยละ 44.24) และส่วนใหญ่มีการจัดสรรเงินเพื่อออม/ลงทุนก่อนใช้จ่าย อยู่ในระดับบางครั้งบางครั้ง (ร้อยละ 39.79)

2) การประเมินระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

ตารางที่ 5 ผลการประเมินระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

การจัดการด้านการเงินของครัวเรือน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการจัดการด้านการเงิน
1. ด้านรายได้	1.2770	3.74	ปานกลาง
2. ด้านค่าใช้จ่าย	1.2158	4.31	ปานกลาง
3. ด้านหนี้สิน	1.5058	4.02	ปานกลาง
4. ด้านการออม/ลงทุน	1.3929	4.18	ปานกลาง
ภาพรวม	4.1458	16.24	ปานกลาง

ผลการประเมินระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 พบว่า ในภาพรวมครัวเรือนมีการจัดการด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง (16.24 คะแนน) โดยเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านพบว่า ครัวเรือนมีการจัดการด้านค่าใช้จ่ายได้ดีที่สุด (4.31 คะแนน) รองลงมาคือ ด้านการออม/ลงทุน (4.18 คะแนน) ด้านหนี้สิน (4.02 คะแนน) และด้านรายได้ (3.74 คะแนน)

4. ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

เพื่อทดสอบลักษณะ Homogeneity of Sample โดยเป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาด้วยเครื่องมือ Measure of Sampling Adequacy (MSA) โดยมีเกณฑ์คือ ค่าที่ได้ต้องมากกว่า 0.5 (สุวิมล, 2553) โดยผลการทดสอบมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการประเมินระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

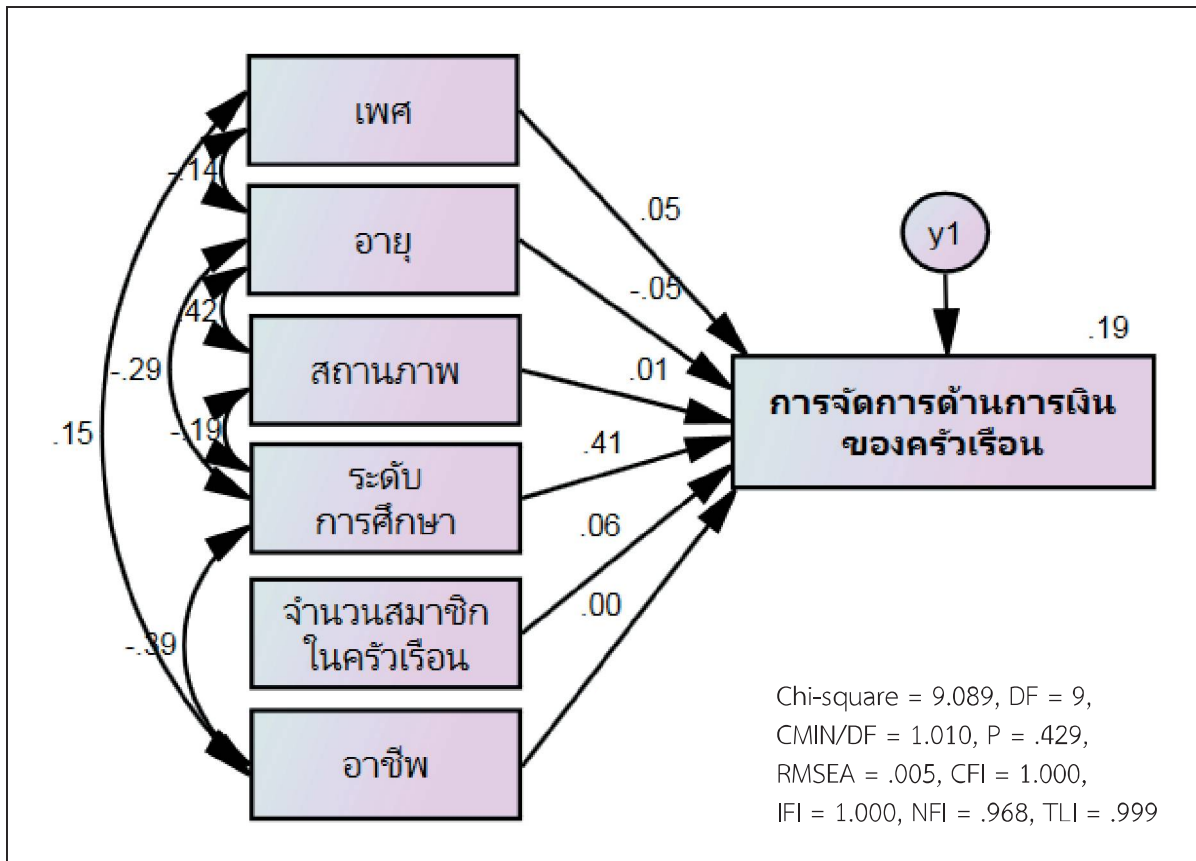
ตัวแปร	MSA	ตัวแปร	MSA
เพศ (G)	.50	ประเภทค่าใช้จ่าย (E1)	.61
อายุ (A)	.63	จำนวนค่าใช้จ่าย (E2)	.75
สถานภาพ (M)	.58	ประเภทหนี้สิน (D1)	.62
ระดับการศึกษา (E)	.79	จำนวนภาระหนี้สิน (D2)	.71
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (N)	.67	ประเภทการออม/ลงทุน (I1)	.53
อาชีพ (O)	.75	จำนวนการออม/ลงทุน (I2)	.61
ประเภทรายได้ (R1)	.64	การจัดการด้านการเงินของครัวเรือน (HFM)	.81
จำนวนรายได้ (R2)	.73		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) = 0.664, Chi-square = 1274.386, Df = 105, Sig. = 0.000			

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์สหสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีค่า MSA มากกว่า 0.5 ทุกตัวแปร และในภาพรวมค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) เท่ากับ 0.664 ค่า Chi-square เท่ากับ 1274.386 ค่า Df เท่ากับ 105 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ทุกตัวแปรมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์เชิงองค์ประกอบ

1) การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน (H1)

ภาพที่ 3 โมเดลที่ 1

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

Factors		B	S.E.	C.R.	P	R ²
การจัดการด้านการเงิน ของครัวเรือนในช่วงวิกฤต โรคโควิด-19 (HFM)	ค่าคงที่ (C)	10.761	1.545	6.964	0.000	0.190
	เพศ (G)	0.047	0.400	0.993	0.321	
	อายุ (A)	-0.050	0.201	-0.935	0.350	
	สถานภาพ (M)	0.007	0.259	0.138	0.891	
	ระดับการศึกษา (E)	0.413*	0.159	7.785	0.000	
	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (N)	0.057	0.245	1.226	0.220	
	อาชีพ (O)	-0.002	0.122	-0.038	0.970	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลพบว่า ดัชนีที่มีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่า CMIN/DF เท่ากับ 1.010 ค่า P เท่ากับ 0.429 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.005 ค่า CFI เท่ากับ 1.000 ค่า IFI เท่ากับ 1.000 ค่า NFI เท่ากับ 0.968 และค่า TLI เท่ากับ 0.999 ดังนั้นผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 จึงสรุปได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 คือ ระดับการศึกษา โดยสามารถเขียนให้อยู่ในรูปของสมการถดถอย ดังนี้

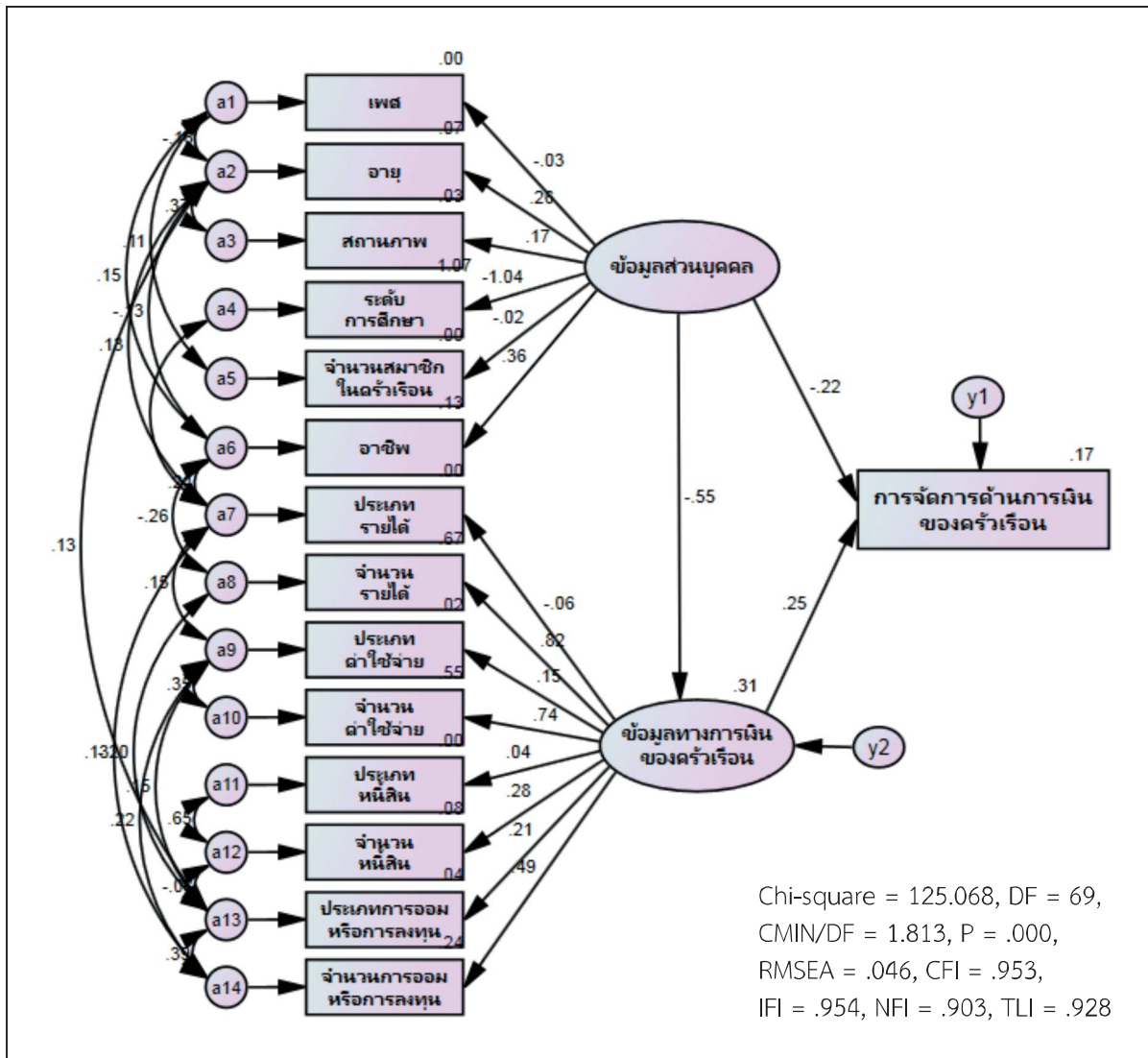
$$HFM = 10.761 + 0.413 (E)$$

จากสมการถดถอยข้างต้นจะเห็นว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน โดยสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ได้ร้อยละ 19.0 ส่วนที่เหลือเป็นปัจจัยอื่นที่การวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้ทำการศึกษา

2) การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 2: ข้อมูลส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนโดยมีข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนเป็นปัจจัยส่งผ่าน (H2)

การวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล (ตัวแปรอิสระ) และการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน (ตัวแปรตาม) โดยมีข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator Variable) ได้ใช้การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลรวม (Total Effect: TE) ระหว่างตัวแปรข้างต้น โดยผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

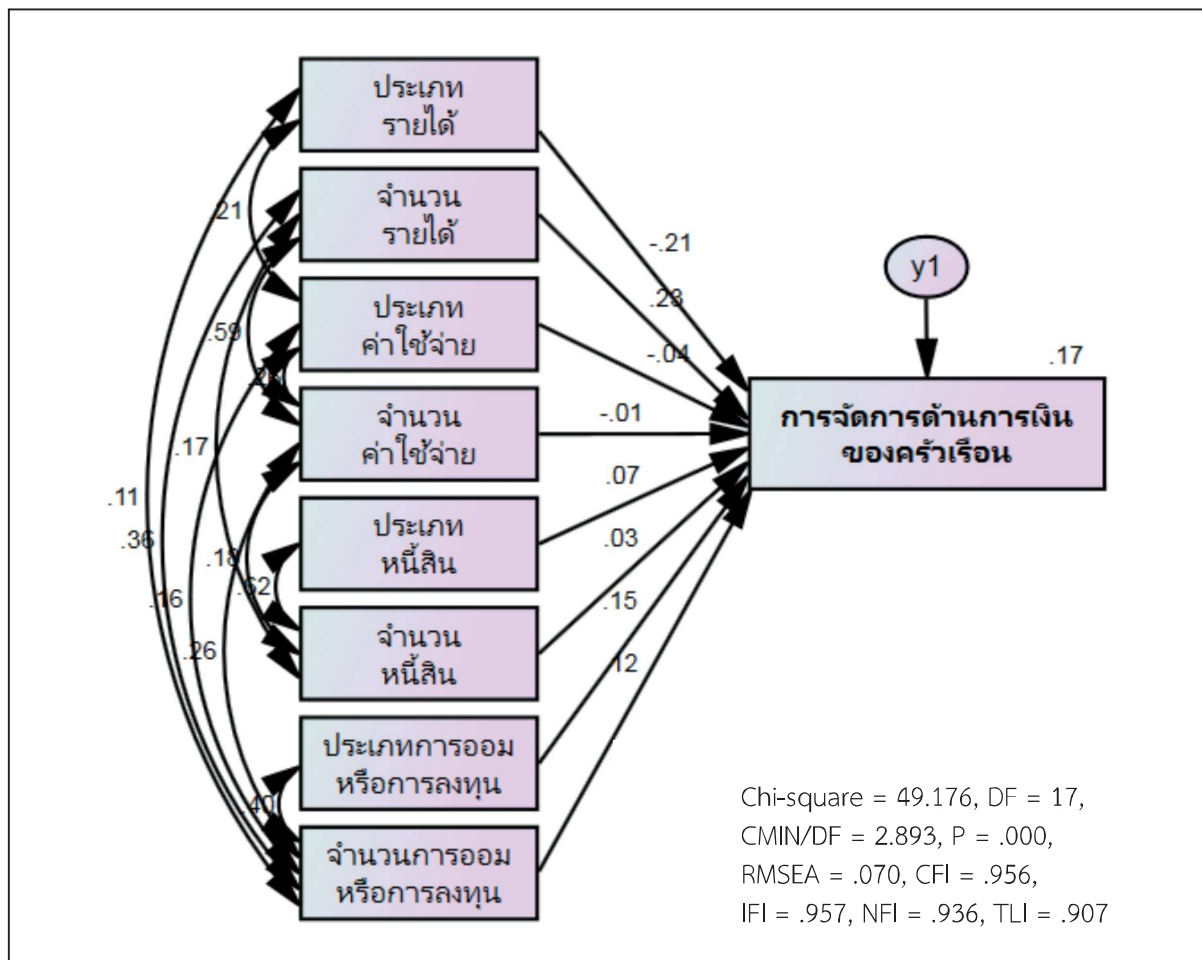
ภาพที่ 4 โมเดลที่ 2

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ

ตัวแปร	การจัดการด้านการเงินของครัวเรือน		
	DE	IE	TE
ข้อมูลส่วนบุคคล	-0.215	-0.136	-0.351
ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือน	0.247	0.000	0.247
$R^2 = 0.1660$			

ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลพบว่า ดัชนีที่มีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่า CMIN/DF เท่ากับ 1.813 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.046 ค่า CFI เท่ากับ 0.953 ค่า IFI เท่ากับ 0.954 ค่า NFI เท่ากับ 0.903 และค่า TLI เท่ากับ 0.928 ดังนั้นการวิเคราะห์หิทธิพลเชิงสาเหตุจึงสรุปได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 เท่ากับ -0.215 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางข้อมูลทางการเงินของครัวเรือน เท่ากับ -0.136 (อิทธิพลรวม -0.351) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์หิทธิพลเชิงสาเหตุยังแสดงให้เห็นอีกว่า ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 เท่ากับ 0.247 โดยสรุปคือ ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนได้ร้อยละ 16.6

ทั้งนี้นอกจากข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลและการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนแล้ว ผลการวิเคราะห์หิทธิพลเชิงสาเหตุยังแสดงให้เห็นอีกว่า ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ด้วยเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิจัยดังกล่าวมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนและการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน โดยผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

ภาพที่ 5 โมเดลที่ 3

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงระหว่างข้อมูลทางการเงินและการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

Factors		B	S.E.	C.R.	P	R ²
การจัดการด้านการเงิน ของครัวเรือนในช่วงวิกฤต โรคโควิด-19 (HFM)	ค่าคงที่ (C)	13.182	1.092	12.068	0.000	0.171
	ประเภทรายได้ (R1)	-0.206*	0.121	-4.280	0.000	
	จำนวนรายได้ (R2)	0.230*	0.183	3.701	0.000	
	ประเภทค่าใช้จ่าย (E1)	-0.043	0.279	-0.847	0.397	
	จำนวนค่าใช้จ่าย (E2)	-0.008	0.225	-0.125	0.900	
	ประเภทหนี้สิน (D1)	0.066	0.516	1.103	0.270	
	จำนวนภาระหนี้สิน (D2)	0.026	0.153	0.424	0.672	
	ประเภทการออม/ลงทุน (I1)	0.152*	0.138	2.932	0.003	
	จำนวนการออม/ลงทุน (I2)	0.117*	0.146	2.052	0.040	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลพบว่า ดัชนีที่มีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่า CMIN/DF เท่ากับ 2.893 ค่า CFI เท่ากับ 0.956 ค่า IFI เท่ากับ 0.957 ค่า NFI เท่ากับ 0.936 และค่า TLI เท่ากับ 0.907 ดังนั้นผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 จึงสรุปได้ว่า ข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 คือ ประเภทรายได้ จำนวนรายได้ ประเภทการออม/ลงทุน และจำนวนการออม/ลงทุน โดยสามารถเขียนให้อยู่ในรูปของสมการถดถอย ดังนี้

$$HFM = 13.182 - 0.206 (R1) + 0.230 (R2) + 0.152 (I1) + 0.117 (I2)$$

จากสมการถดถอยข้างต้นจะเห็นว่า จำนวนรายได้ ประเภทการออม/ลงทุน และจำนวนการออม/ลงทุน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน สำหรับประเภทรายได้ มีอิทธิพลเชิงลบต่อระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน โดยปัจจัยข้างต้นสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ได้ร้อยละ 17.1 ส่วนที่เหลือเป็นปัจจัยอื่นที่การวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้ทำการศึกษา

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

1. ด้านข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางการเงินของครัวเรือน

ด้านข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน และประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ในส่วนของข้อมูลทางการเงินของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากเงินเดือน จำนวนเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าอุปโภคบริโภค จำนวนเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท มีภาระหนี้สินจากการกู้ยืมในระบบ

จำนวนหนี้สินต่ำกว่า 200,000 บาท และมีการออม/ลงทุนด้วยการฝากเงินกับธนาคาร จำนวนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท/เดือน

2. ด้านการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

ในภาพรวมของการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 พบว่า ครัวเรือนมีการจัดการด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครัวเรือนมีการจัดการด้านค่าใช้จ่ายได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ด้านการออม/ลงทุน ด้านหนี้สิน และด้านรายได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบข้อสังเกตคือ 1) ด้านรายได้ พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการหารายได้เสริม และมีการจัดสรรรายได้เป็นบางครั้งบางคราว 2) ด้านค่าใช้จ่าย พบว่าส่วนใหญ่มีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และการทบทวนรายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราว 3) ด้านหนี้สิน พบว่าส่วนใหญ่สำรวจและอัปเดตสถานะหนี้สินอย่างสม่ำเสมอ แต่จะไม่มีการจัดลำดับการชำระหนี้ 4) ด้านการออม/ลงทุน พบว่าส่วนใหญ่วางแผนและตั้งเป้าหมายการออม/ลงทุน และจัดสรรเงินเพื่อออม/ลงทุนก่อนใช้จ่ายเป็นบางครั้งบางคราว

3. ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 มากที่สุดคือ ระดับการศึกษา (0.413) รองลงมาคือ จำนวนรายได้ (0.230) ประเภทรายได้ (-0.206) ประเภทการออม/ลงทุน (0.152) และจำนวนการออม/ลงทุน (0.117) โดยปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ได้ร้อยละ 16.6

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. ด้านระดับการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

จากผลการวิจัยพบว่า ในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 ครัวเรือนมีการจัดการด้านการเงินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ กอบชัยและวุฒิพล (2562) ที่พบว่า ครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพฤติกรรมการปรับตัวด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนมีการจัดการด้านค่าใช้จ่ายได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ด้านการออม/ลงทุน ด้านหนี้สิน และด้านรายได้ ซึ่งคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ นัคมน์, วิมล, ญาณิศา และจักรพันธ์ (2561) ที่พบว่า ครัวเรือนในเขตตำบลฟ้าหยาด อำเภอห้วยซ้อย จังหวัดยโสธร มีการวางแผนทางการเงินมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการออมและด้านหนี้สิน อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากข้อสังเกตของการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นว่า ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่ไม่มีการหารายได้เสริมและไม่มีการจัดลำดับการชำระหนี้ ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนของการจัดการด้านการเงิน โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นัคมน์, วิมล, ญาณิศา และจักรพันธ์ (2561) ที่พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการเงินในครัวเรือนคือ ไม่สามารถหาแหล่งรายได้เพิ่มจากอาชีพหลักที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม ประเด็นการหารายได้เสริมในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 อาจจะเป็นเรื่องที่ยากลำบากเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจอยู่ในช่วงซบเซา

2. ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 คือ

- 1) ระดับการศึกษา โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมนึก, กนกวรรณ และอรรถ (2561); ขนิษฐาและธฤตพน (2560) ที่พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล แต่ผลการวิจัยกลับแตกต่างจาก นัคมณ, วิมล, ญาณิศา และจักรพันธ์ (2561) ที่พบว่า การศึกษาไม่มีนัยสำคัญต่อการจัดการการเงินในครัวเรือน
- 2) ประเภทรายได้ โดยคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ ธนพร (2561) ที่พบว่า ปัจจัยด้านรายได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน
- 3) จำนวนรายได้ โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สยานนท์ (2561); นัคมณ, วิมล, ญาณิศา และจักรพันธ์ (2561); ขนิษฐาและธฤตพน (2560) ที่พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล
- 4) ประเภทการออม/ลงทุน 5) จำนวนการออม/ลงทุน โดยคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ ธนพร (2561) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการออมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน

ในส่วนของปัจจัยที่ไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อการจัดการด้านการเงินของครัวเรือนในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 คือ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ ประเภทค่าใช้จ่าย จำนวนค่าใช้จ่าย ประเภทหนี้สิน และจำนวนภาระหนี้สิน โดยมีความแตกต่างจากผลการวิจัยในอดีตบางส่วน เนื่องจากครัวเรือนอาจมีพฤติกรรมการจัดการด้านการเงินในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 แตกต่างจากช่วงเวลาอื่น อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยมีความเห็นที่สอดคล้องกับการวิจัยของ สุพัตรา (2563); คณิตตา (2561); สมนึกและปรณ (2558) ที่ได้กล่าวว่า การสร้างองค์ความรู้การจัดการทางการเงิน การสร้างวินัยหรือพฤติกรรมทางการเงิน และการสร้างจริยธรรมทางการเงิน เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการบริหารเงินของบุคคลหรือครัวเรือน ซึ่งสามารถลดความทุกข์ทางจิตใจได้ (Marcus & Pankaj, 2021) รวมไปถึงสามารถนำไปสู่การผ่านพ้นความยากลำบากทางการเงินในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนมีการจัดการด้านการเงินในช่วงวิกฤตโรคโควิด-19 อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบประเด็นที่น่าสนใจคือ ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีการหารายได้เสริม จัดสรรรายได้เป็นบางครั้งบางคราว ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเป็นบางครั้งบางคราว ทบทวนรายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราว ไม่มีการจัดลำดับการชำระหนี้ วางแผนและตั้งเป้าหมายการออม/ลงทุนเป็นบางครั้งบางคราว และจัดสรรเงินเพื่อออม/ลงทุนก่อนใช้จ่ายเป็นบางครั้งบางคราว ทั้งนี้ หากภาครัฐและเอกชนสามารถสร้างความตระหนักรู้และเสริมสร้างทักษะในการบริหารเงินให้มากยิ่งขึ้นด้วยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและแนวทางปฏิบัติเพื่อบริหารเงิน ก็จะสามารถสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ภาคครัวเรือนในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งมีความพร้อมสำหรับ New Normal ทางการเงินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาในปัจจัยด้านอื่นๆ เพื่อให้มีความครอบคลุมและมีความหลากหลายของข้อมูล รวมทั้งการศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อนำผลการวิจัยไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ต่อไป

References

- Bank of Thailand. (2020a). Thailand: Financial System Stability Assessment. Retrieved December 3, 2020, from https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Publication/DocLib_FSR2563/FSR2020.pdf.
- Bank of Thailand. (2020b). Commercial Banks' Deposits and Loans in Phayao Province. Retrieved December 3, 2020, from https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=781&language=th.
- Chia-Lin, C., Michael, M. and Yu-Ann, W. (2020). Herding Behavior in Energy Stock Markets During the Global Financial Crisis, SARS, and ongoing COVID-19, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 134, 1-15.
- Department of Disease Control. (2020). COVID-19 Situation in Thailand. Retrieved December 1, 2020, from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>.
- Department of Provincial Administration. (2019). Population Statistics. Retrieved December 2, 2020, from https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php.
- GSB Research. (2020). Thailand's Savings Forecast in 2020. Retrieved December 1, 2020, from https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2020/11/MC_hotissue_saving_2563_inter_ex.pdf.
- Jack, R. K., Les, R. D., Robert, H. and Melissa, M. H. (2013). *Focus on Personal Finance (4th)*. United States: McGraw-Hill Companies, Inc.
- Kanita Tonsathaveerat and Thakritpol ousawat. (2017). Factors Influencing Personal Financial Planning: Namsiang's Employees in Bangkok. Retrieved December 8, 2020, from http://www.utccmbaonline.com/ijbr/doc/Id638-20-04-2017_07:13:04.pdf.
- Kanitta Nainamat. (2018). Personal Financial Management Behaviors of Employees in Local Administrative Organizations in Khemarat District, Ubon Ratchathani Province, Master of Business Administration (Independent Study), Ubon Ratchathani University.
- Kanlaya Vanichbuncha. (2013). *Structural Equation Modeling (SEM) Analysis with AMOS (1st)*. Bangkok: Samlada Partnership Limited.
- Kobchai Nikornpittaya and Woothiphol Chatjaratkul. (2019). Factors Related to the Financial Adjustment Behavior of Household Sector in Muang District, Maha Sarakham Province, *Journal of Research and Development Institute*, Rajabhat Maha Sarakham University, 6(1), 39-52.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lawrence, J. G., David, S. M. and Michael, D. J. (2006). *Personal Financial Planning (2nd)*. Australia: Thomson.
- Marcus, T. W. and Pankaj, G. P. (2021). Everybody Hurts: Self-employment, Financial Concerns, Mental Distress, and Well-being During COVID-19, *Journal of Business Venturing Insights*, 15, e00231.

- Nakamon Aonphutha, Wimol Lakrat, Yanisa Sriboonruang, and Jakkapun Somakattarin. (2018). The Financial Management of the Household in Fa Yat Subdistrict, Mahachanachai District, Yasothon Province, Sisaket Rajabhat University Journal, 12(1), 40-50.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). Thailand Overview in 2020. Retrieved December 3, 2020, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5492.
- Ratchaneekorn Wongjan. (2016). Personal Financial Management (4th). Bangkok: Boonsiri Printing Co., Ltd.
- Santi Keeranun. (2016). Modern Capital Market: Thai Context (1st). Bangkok: Boonsiri Printing Co., Ltd.
- Saynon Sahunan. (2018). Personal Financial Management Behavior of Dusit Thani College Students, Pattaya City, Dusit Thani College Journal, 12(2), 369-383.
- Sirinuch Inlakorn. (2016). Personal Finance (5th). Bangkok: Kasetsart University Press.
- Sookjai Nampud, Anutchanat Jaroenchittrakam, Somneuk Wiwatthana. (2014). Personal Financial Strategy (6th). Pathum Thani: Thammasat University Press.
- Somnuk Aujirapongpan, Kanokwan Meesook and Orathai Taojoo. (2018). Personal Financial Management and Financial Happiness of Perasonnel Rajamangala University of Technology Srivijaya, Journal of Thonburi University, 12(29), 34-44.
- Somnuk Aujirapongpan and Punn Kao-jean. (2015). Factors Influencing Personal Financial Management of Chumphon Provincial Police, Journal of Management Sciences, 32(2), 29-57.
- Stock Exchange of Thailand. (2010). Foundation in Financial Planning (1st). Bangkok: Boonsiri Printing Co., Ltd.
- Supattra Janthanasiri. (2020). Personal Financial Management of Civil Servants under the Ministry of Education Retired at the End of the Fiscal year 2019, Journal of Management Science Review, 22(1), 47-60.
- Suwimon Tirakanant. (2010). Multiple Analysis for Research in Social Sciences (1st). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Thanaporn Chansawang. (2018). Factors Influencing Personal Financial Planning Behavior of Undergraduate Students at Siam University, Master of Business Administration (Independent Study), Siam University.
- Thomas, E. G. and Raymond, E. F. (2010). Personal Finance (10th). United States: South-Western Cengage Learning.
- World Health Organization. (2020). COVID-19: Situation in Thailand, Retrieved December 2, 2020, from https://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/2020-03-12-tha-sitrep-19-covid19-pb-th.pdf?sfvrsn=1e179bd4_2.